

MỘT SỐ SUY NGHĨ VỀ HỌC TẬP PHONG CÁCH “CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH” theo tư tưởng Hồ Chí Minh qua tác phẩm “Đời sống mới” trong đội ngũ cán bộ, công chức hiện nay

PGS.TS NGUYỄN THỊ PHƯƠNG HOA

Ban Tuyên giáo Trung ương

Sau 70 năm, tác phẩm “Đời sống mới” của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn giữ nguyên giá trị và tính thời sự, nhờ vào tầm nhìn xa của Bác và ý nghĩa sâu sắc trong từng câu, từng chữ của tác phẩm.

1. Trong tập 5 của tác phẩm Hồ Chí Minh Toàn tập, “Đời sống mới” chỉ chiếm 19 trang, chia thành 19 phần, trong đó Người dành một phần, chỉ gồm đúng một trang giấy, để viết về “Đời sống mới trong các công sở nên thế nào?”. Bấy nhiêu đó thôi, còn chưa đến 500 chữ, mà gói gọn trong đó tất cả yêu cầu đối với người cán bộ, công chức nhà nước: từ việc nêu yêu cầu phải làm gương cho dân noi theo; Bác cảnh báo nguy cơ “trở thành hủ bại, biến thành sâu mọt của dân” nếu không “giữ đúng cần, kiệm, liêm, chính”; đến việc giải thích rõ ràng từng nội dung về “cần”, “kiệm”, “liêm”, “chính”.

Thông điệp Bác Hồ gửi đến đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước, từ 70 năm trước, ngắn gọn và rõ ràng: “Từ Chủ tịch Chính phủ cho đến người chạy giấy, người quét dọn trong một cơ quan nhỏ, đều là những người ăn lương của dân, làm việc cho dân, phải được dân tin

Chủ tịch Hồ Chí Minh trong phòng làm việc của Người ở Việt Bắc.

ẢNH: TL

cậy”. Một lần nữa, chúng ta gặp ở đây tư tưởng của Bác Hồ, cán bộ, công chức, cho dù là người đứng đầu Nhà nước, cũng chỉ là người làm công, ăn lương do nhân dân trả, có nghĩa là phải phục vụ nhân dân, những người trả lương cho chúng ta và hơn thế nữa, phải làm sao để được nhân dân tin cậy.

Người xác định: “Những người trong các công sở đều có nhiều, hoặc ít quyền hành”. Người nhìn thẳng vào sự thật đó, để mà xác định nguy cơ có thể dẫn đến suy thoái, mà Người gọi là “hủ bại”, là “biến thành sâu mọt”, để mà cảnh báo, để mà yêu cầu mỗi cán bộ, công chức phải thực hiện “cần, kiệm, liêm, chính”.

Bác Hồ trồng cây da tại xã Vật Lại, Ba Vì, Hà Tây (nay là Hà Nội) mùa Xuân năm 1969.

ẢNH: TL

2. Trước hết nói về “cẩn”, Hồ Chí Minh bắt đầu từ việc nêu yêu cầu: đúng giờ và đủ giờ làm việc. Tiếp đó Người nhắc nhở về tinh thần, thái độ làm việc phải tận tình, tâm huyết: “làm cho chóng, cho chu đáo”. Làm việc phải đảm bảo thời hạn: “việc ngày nào làm xong ngày ấy”. Nếu không chuyên cẩn, nếu “lười biếng tức là lừa gạt dân” - Người khẳng định.

Nói về “kiệm”, Người yêu cầu cán bộ, công chức tiết kiệm từ những vật dụng nhỏ nhất ở công sở, như giấy, bút, vật liệu, phong bì... Người cũng

yêu cầu dùng lại hai, ba lần. Người khẳng định: “nơi nào cũng tiết kiệm một chút, thì trong một năm đỡ được hàng vạn tấn giấy, tức là hàng triệu đồng bạc”.

“Liêm” được Chủ tịch Hồ Chí Minh gắn với vấn đề mà ngày nay chúng ta gọi tên là nguy cơ “suy thoái về đạo đức, lối sống”, với việc phê phán, lên án những cá nhân ở những cương vị công tác khác nhau mà “dễ tìm dịp phát tài, hoặc xoay tiền của Chính phủ, hoặc đục khoét của nhân dân” - hay nói cách khác chính là tham ô, tham nhũng. Người phân tích: “đến

khi lộ ra mà bị phạt thì mất hết cả danh giá, mà của phi nghĩa đó cũng không được hưởng”.

Ở đây, Bác Hồ đã nhấn mạnh lòng tự trọng, nhắc đến “danh giá”, phẩm giá để khuyên chúng ta tỉnh táo, không sa ngã. Người khẳng định, “của phi nghĩa” cũng sẽ không được hưởng.

Chữ “liêm” này, Người yêu cầu “phải lấy làm đầu” đối với cán bộ, công chức, tức là những “người làm trong công sở”.

“Chính”, được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu khái quát là “công tâm” và “công đức”. “Công đức” ở đây được hiểu là đạo đức công vụ. Trong đó, Người nêu mấy nội dung quan trọng sau: (1) không lấy của công dùng vào việc tư; (2) không dùng người tư làm việc công; (3) công bình, chính trực, không tư ân, tư huệ, tư thù, tư oán; (4) dùng người có tài năng, không dùng bà con, bè bạn, không đim ké có tài năng hơn mình; (5) trung thành với Chính phủ, với đồng bào; (6) không lên mặt “quan cách mệnh”.

3. Học tập phong cách “cẩn, kiệm, liêm chính” theo tư tưởng Hồ Chí Minh phải bắt đầu từ chữ “liêm”, như lúc sinh thời, Người đã yêu cầu. Chữ “liêm” ở đây phải gắn với lòng tự trọng, phẩm giá của mỗi cán bộ, công chức nhà nước. Giáo dục lòng tự trọng là một vấn đề quan trọng mà lâu nay chúng ta quan tâm chưa đầy đủ. Trong Lễ kết nạp Đảng, mỗi đảng viên mới đều đọc 4 lời tuyên thệ trước cờ Tổ quốc, cờ Đảng và chân dung Chủ tịch Hồ Chí Minh. Nhưng khi chúng ta trở thành cán bộ, công chức nhà nước, chúng ta không cần tuyên thệ, thậm chí không cần cam kết bất cứ điều gì. Có lẽ đã tới lúc, mỗi cán bộ, công chức cần xác định rõ những cam kết của mình trước mỗi vị trí công việc được giao và đọc lời tuyên thệ, hoặc gửi cho đơn vị những

bản cam kết đó để theo dõi, giám sát việc thực hiện.

Mặc dù, Chủ tịch Hồ Chí Minh không dùng khái niệm "suy thoái", nhưng những biểu hiện Người nêu ra nếu cán bộ, công chức không giữ được chữ "liêm", không giữ được chữ "chính" thì đều là những biểu hiện suy thoái về đạo đức, lối sống đã được đề cập trong Nghị quyết Trung ương 4, khóa XII: từ tham ô, tham nhũng, lợi dụng việc công mưu lợi cá nhân, tư ân, tư huê, tư thù, tư oán, bố nhiệm, để bặt người nhà, bạn bè, không dùng người tài, đố kỵ người có năng lực, đến việc không trung thành với Chính phủ, không trung thành với đồng bào, không thực hiện đúng là công bộc của dân. Từ đó, việc thực hiện tốt Nghị quyết Trung ương 4 khóa XII cũng chính là hình thành cho được phong cách sống, làm việc "liêm", "chính" theo tư tưởng của Bác.

Phát huy tinh thần tiết kiệm, ý thức trách nhiệm với công việc để thực hiện đúng chữ "cần", chữ "kiệm" theo tư tưởng của Bác Hồ. Điều kiện cuộc sống đã thay đổi, nhiều khó khăn đã được tháo gỡ, kinh tế đã phát triển, Việt Nam đã vượt qua ngưỡng nghèo đói, để trở thành nước có thu nhập trung bình trên thế giới. Nhưng vẫn còn đó "bẫy thu nhập trung bình", còn nợ công ở mức cao, trong khi chỉ số cạnh tranh thấp, năng suất lao động thấp, môi trường sống ô nhiễm, quản lý kinh tế hiệu quả thấp, doanh nghiệp nhà nước thua lỗ, doanh nghiệp tư nhân chưa có môi trường cạnh tranh bình đẳng... Có nghĩa là, còn nhiều vấn đề cần đến ý thức trách nhiệm của cán bộ, công chức, cần đến sự siêng năng, chuyên cần, không chỉ làm việc đúng giờ, đủ giờ, mà cần cù, chăm chỉ, tâm huyết để nâng cao năng lực quản lý của Nhà nước, năng lực lãnh đạo của Đảng. Đồng thời, cần đến ý thức tiết

kiệm, từ nguyên vật liệu, đến thời gian, nhân lực để góp phần san sẻ gánh nặng nợ công, đồng thời bảo vệ nguồn tài nguyên, bảo vệ môi trường sống của chúng ta.

Chỉ thị 05-CT/TW của Bộ Chính trị khóa XII, xác định rất rõ: cần làm cho tư tưởng, đạo đức, phong cách của Hồ Chí Minh thật sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của đời sống xã hội; gắn thực hiện Chỉ thị với việc xây dựng và phát triển văn hoá, con người Việt Nam, xây dựng hệ giá trị văn hoá và hệ giá trị chuẩn mực của con người Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập quốc tế. Chỉ thị có đề ra phương châm trong lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện là: "trên trước, dưới sau"; "trong trước, ngoài sau"; "học đi đôi với làm theo", chú trọng việc làm theo bằng những hành động và việc làm cụ thể.

Để thực hiện những phương châm nêu trên, Chỉ thị yêu cầu các cấp ủy làm tốt một số nhiệm vụ, trong đó có việc: "Tiếp tục xây dựng, hoàn thiện chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp, đạo đức công vụ ở từng địa phương, cơ quan, đơn vị với phương châm "sát chức năng, nhiệm vụ, ngắn gọn, dễ nhớ, dễ thực hiện và đánh giá việc thực hiện". Hoàn thiện chính sách, pháp luật liên quan đến đạo đức công vụ". Có thể nói, xây dựng đạo đức công vụ cũng là một biện pháp quan trọng để đưa việc học tập và làm theo Bác trở thành phong cách làm việc, ý thức tự giác, lối sống, nếp nghĩ, thói quen, đi vào văn hóa con người Việt Nam ngày nay.

Nhiều nước trên thế giới như: Singapore, Indonexia, Philipin đã ban hành Luật Đạo đức công vụ (Philipin gọi là "Luật Hành vi ứng xử và tiêu chuẩn đạo đức cho công chức, viên chức") để quy định rõ các hành vi đạo đức mà công chức, viên chức cần thực hiện, những hành vi trái tiêu chuẩn đạo đức bị nghiêm cấm và quy

định rõ về chế tài, cơ quan có trách nhiệm xử lý các vi phạm.

Hiện nay, chúng ta có nhiều quy định về các hành vi được phép thực hiện và những hành vi bị nghiêm cấm đối với cán bộ, công chức, viên chức trong Hiến pháp, trong một số chỉ thị, nghị quyết, quy định của Đảng (Nghị quyết Trung ương 6 (lần 2), khóa VII, Nghị quyết Trung ương 4, khóa XI, Chỉ thị 06-CT/TW, khóa X, Chỉ thị 03-CT/TW, khóa XI, các chỉ thị về phòng chống tham nhũng, lãng phí...), một số văn bản luật (Luật Công chức, viên chức (2008), Luật Phòng chống tham nhũng, Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí) và nhiều văn bản dưới luật, quy định, quy chế... Tuy nhiên, vì chưa rõ chế tài và chưa rõ cơ quan chịu trách nhiệm xử lý các vi phạm, nên hiệu quả thực thi chưa cao.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm suy nghĩ về quy chế công chức và đạo đức công vụ. Ngày 20/5/1950, Người đã ký Sắc lệnh 76/SL ban hành Quy chế công chức Việt Nam. Trong Lời nói đầu của Quy chế Công chức viết: "Công chức Việt Nam là những công dân Việt Nam giữ một nhiệm vụ trong bộ máy nhà nước của chính quyền nhân dân... Công chức Việt Nam phải đem tất cả sức lực và tâm trí, theo đúng đường lối của Chính phủ và nhằm lợi ích của nhân dân mà làm việc". Điều 2 của Quy chế Công chức quy định: "Công chức Việt Nam phải phục vụ nhân dân, trung thành với Chính phủ, tôn trọng kỷ luật, có tinh thần trách nhiệm và tránh làm những việc có hại đến thanh danh công chức hay đến sự hoạt động của bộ máy nhà nước. Công chức Việt Nam phải cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư".

Tác phẩm "Đời sống mới" không dài, nhưng là tập hợp những quan điểm phong phú, tương đối toàn diện về cán bộ, công chức và có nhiều ý nghĩa thực tiễn trong giai đoạn hiện nay. ❖